

„Program profilaktyczny w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych”.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

SWISS

CONTRIBUTION

E-papieros

- co to jest,
jak i kiedy powstał,
ile osób go używa,
co mówi o nim prawo?

Opracowanie:

Eliza Goszczyńska

Kamila Knol-
Michałowska

Alicja Petrykowska

Krzysztof Puchalski

Łódź, wrzesień 2014 r.

PARD

Krajowe Biuro do Spraw
Przeciwdziałania Narkomanii

INSTITUT
MEDYCYN
WSI

INSTYTUT MEDYCYN PRACY IM. PROF. J. NOFERA

E-papieros jest produktem stosunkowo nowym. Jego produkcja ciągle się zmienia, a zakres jego używania i wpływ na zdrowie są cały czas badane.

Możliwe, że wkrótce wygląd, sposób działania e-papierosa się zmienia, pojawią się nowe badania, przepisy prawne etc.

Dlatego informacje znajdujące się w niniejszej prezentacji dotyczą stanu obecnego i dotychczasowych ustaleń.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Prezentacja ta:

nie rozstrzyga na ile szkodliwe czy nieszkodliwe jest używanie e-papierosów

-pokazuje ryzyko z tym związane
(głównie w porównaniu z tradycyjnymi papierosami tzw. analogami i nikotynową terapią zastępczą - NTZ*).

Warto wiedzieć, że z używaniem prawie wszystkiego wiąże się jakieś ryzyko - pytanie: na ile ryzyko to jest akceptowane społecznie.

*NTZ jest to metoda leczenia uzależnienia od nikotyny polegająca na podawaniu określonych dawek nikotyny w postaci specjalnych plastrów, gum do żucia, inhalatorów itp.

INSTYTUT MEDYCYN PRACY IM. PROF. J. NOFERA

SWISS

CONTRIBUTION

Warto wiedzieć też, że ocena ryzyka stosowania e-papierosów zależy od tego z czym się go porównuje:

• produkt spożywczy

• tradycyjny papieros

• nikotynowa terapia zastępcza (NTZ)

PARD

Krajowe Biuro do Spraw
Przeciwdziałania Narkomanii

INSTYTUT
MEDYCYNY
WSI

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Niniejsza prezentacja dotyczy tylko e-papierosów/liquidów produkowanych fabrycznie, dostępnych legalnie, a nie np. „samoróbek”, które są poza kontrolą.

Badania naukowe nad e-papierosami również dotyczą tych, które są produkowane fabrycznie.

PARDA

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Robiąc tzw. samoróbki istnieje większe ryzyko zatrucia.

Sami użytkownicy e-papierosów przestrzegają niedoświadczone osoby przed ich robieniem.

Lepiej nie eksperymentować, lecz korzystać ze sprawdzonych i zatwierdzonych produktów.

PARD

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Spór o e-papierosy

E-papieros jest przedmiotem walki między:

- koncernami tytoniowymi

a
producentami e-papierosów

- koncernami farmaceutycznymi

a
producentami e-papierosów

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Spór o e-papierosy

Badania naukowców mówiące o ich szkodliwości nie są jednoznaczne.

Natomiast TV, Internet i inne media pogłębiają dylematy z nimi związane pokazując zwykle sensacyjne, jednorazowe zdarzenia.

Stąd panika i chęć wprowadzania całkowitego zakazu ich używania.

Trzeba jednak ostrożnie wyciągać wnioski na podstawie newsów z mediów i na bieżąco sprawdzać czy naukowcom udało się odkryć coś nowego.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Spór o e-papierosy

Z jednej strony...

w informacjach o e-paleniu wymienia się szkodliwe składniki liquidów - ale brak informacji o ich ilości i oddziaływaniu na człowieka (w tym po podgrzaniu).

(np. znaleziony w próbkach liquidu arsen - jego ilość potencjalnie przyjęta przez e-palacza była dużo mniejsza niż normy dopuszczalne w rybach, czy papierosach)

Z drugiej strony...

producenci zapewniają o nieszkodliwości e-palenia

(np. mówią, że e-palenie nie uzależnia, podczas gdy nikotyna - jeden z głównych składników liquidów - jest substancją uzależniającą - to udowodnione naukowo!)

INSTYTUT MEDYCYN PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Czym jest e-papieros?

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: e-papierosy.bialystok.pl

E-papieros to elektroniczne urządzenie służące do podawania nikotyny poprzez inhalacje...czyli nie jest to wyrób tytoniowy.

W jego przypadku nie mówimy o spalaniu tylko o podgrzewaniu zawartych w nim substancji, nie o dymie, ale o parach/aerozolu.

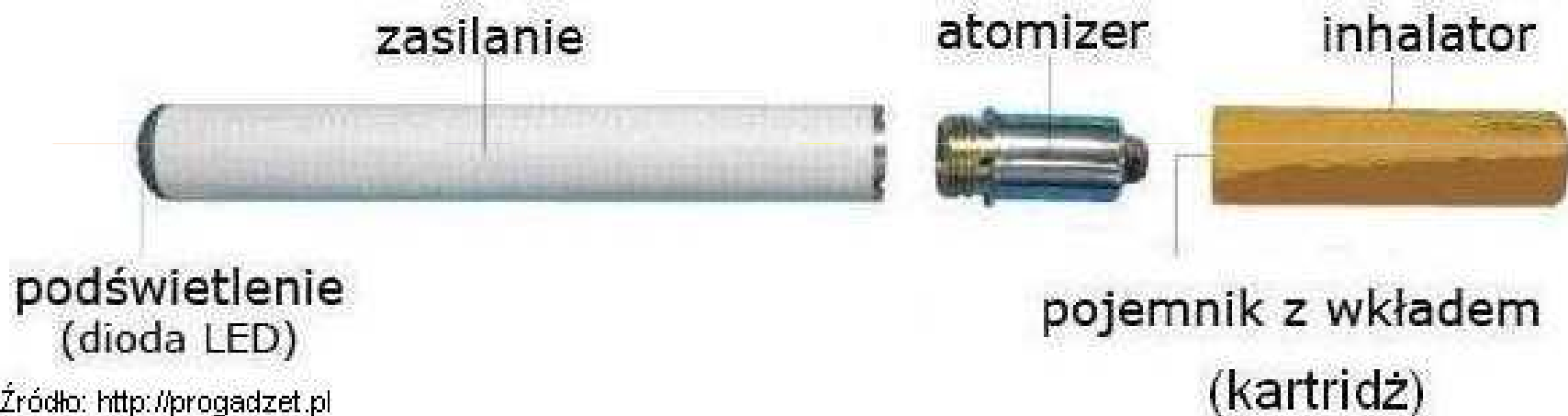
PIA

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: PE, 2014; Sobczak, 2013

Budowa

Źródło: <http://progadzet.pl>

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

SWISS

CONTRIBUTION

Kartridż - wymienny pojemnik na płyn (tzw. liquid). Płyn można uzupełniać, dostępne są w wielu smakach i o różnej zawartości nikotyny (także 0 mg/ml).

Dioda - imituje żarzenie się papierosa.

Atomizer (parownik) - miejsce z grzałką, gdzie płyn jest podgrzewany i zmienia się w parę. Jego cząsteczki zmieszane z powietrzem są wdychane przez e-palacza.

Źródło zasilania - zazwyczaj akumulator, niekiedy bezpośrednie podłączenie do kontaktu lub USB.

PARD

INSTYTUT MEDYCYN PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: Etter, 2014

Jak zmieniła się e-papierosy?

SWISS

CONTRIBUTION

Historia

- **lata 60:** projekt „Premiere” koncernu tytoniowego Philip Morris - próba odpowiedzi na informacje o szkodliwości tradycyjnych papierosów. Nie został dobrze przyjęty przez konsumentów ze względu na problemy techniczne w ich stosowaniu.
- **I połowa lat 90:** Philip Morris rozpoczął kolejne prace nad e-papierosem - „Eclipse” - bezdymny papieros miał ograniczać wpływ biernego palenia o ok. 85-90%. Papieros dawał smak tytoniu bez popiołu i dymu, produkował mniej rakotwórczych związków niż „analogi”, nadal jednak wytwarzał tlenek węgla i zawierał nikotynę. Kolejną propozycją był „Acord”, emitujący o 83% mniej toksyn niż zwykłe papierosy.
- **2003 r.:** e-papieros opracowany przez chińskiego farmaceutę. Podobno prace nad nim rozpoczął po tym jak jego ojciec palacz zmarł na raka płuc.
- W Polsce e-papieros pojawił się w 2006, ale boom nastąpił w latach 2008 -2009.

PARD

Krajowe Biuro do Spraw
Przeciwdziałania Narkomanii

INSTITUT
MEDYCYN
WSI

INSTYTUT MEDYCYN PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: Savante

Kiedy mowa o ryzyku związanym
z e-paleniem ścierają się głosy
zwolenników dwóch stron:

walki z
uzależnieniem

redukcji
szkód

PARD

Krajowe Biuro do Spraw
Przeciwdziałania Narkomanii

IMW
Instytut Medycyny
Wsi

Instytut Medycyny Pracy im. Prof. J. Nofera

Walka z uzależnieniem

Ta grupa skupia się na tym, że e-papieros stosowany jest głównie po to, by dostarczyć nikotyny.

Oznacza to podtrzymywanie nałogu, dlatego krytykują jego używanie.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Redukcja szkód

Ta grupa zwolenników skupia się na tym, że e-palacze nie dostarczają swojemu organizmowi dziesiątek szkodliwych i rakotwórczych substancji, które są w tradycyjnym papierosie.

Ponadto, choć nikotyna faktycznie jest trująca to dostarczana do organizmu w czasie e-palenia jest mniej groźna, bo ma postać aerozolu, a przyjmowana dawka jest mniejsza.

Przy czym i tak uzależnia!

PAPPA

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

 SWISS
CONTRIBUTION

Obawy dotyczące e-papierosów

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

1. Zaczną e-palić ci, którzy nigdy nie palili „analogów”

W 2012r. w Polsce przebadano ponad 20 tys. osób w wieku 15-24 lata.

Okazało się, że ok. 20% z nich użyło choć raz w życiu e-papierosa, a ok. 7% stosowało go w ciągu ostatnich 30 dni.

Wśród tych, którzy nigdy nie palili tradycyjnych papierosów 3,2% choć raz użyło e-papierosa.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Zródło: Goniewicz i wsp., 2012

1. Zaczną e-palić ci, którzy nigdy nie palili „analogów”

Zbadano także ponad 26,5 tys. Europejczyków w wieku powyżej 15 lat.

Okazało się, że po e-papierosa sięgnęło 1,1% osób, które nigdy nie paliły tradycyjnych papierosów.

Badanie pokazało także, że po e-papierosy częściej sięgają 15-24-latkowie, co może wynikać z tego, że reklama e-papierosów prowadzona jest głównie online.

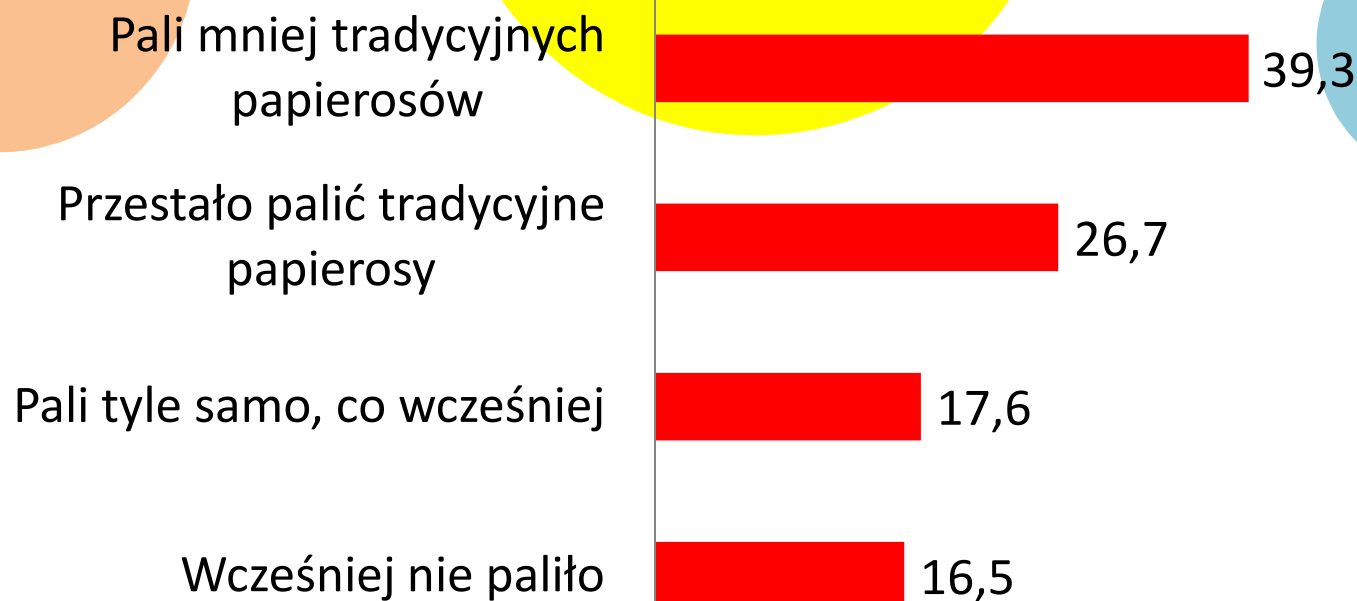
INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Zródło: Goniewicz i wsp., 2012; Vardavas i wsp., 2014

1. Zaczną e-palić ci, którzy nigdy nie palili „analogów”

W badaniu przeprowadzonym wśród ponad 1 tys. Polaków okazało się, że 16,5% osób niepalących sięgnęło po e-papierosa.

INSTYTUT MEDYCyny PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: Federacja Konsumentów, 2014

1. Zaczną e-palić ci, którzy nigdy nie palili „analogów”

Wyniki badań dot. e-palaczy warto porównać z wynikami dot. palaczy tradycyjnych:

W 2012 r. palił co trzeci dorosłych Polak.

Jeśli chodzi o młodzież to w badaniu przeprowadzonym w Polsce na grupie 9360 gimnazjalistów co 10 przyznał, że pali papierosy. Połowa palącej młodzieży pali codziennie, najczęściej 1-2 papierosy/dzień.

Międzynarodowe badanie z 2010 r. pokazuje, że 22,5% uczniów w wieku 11-18 lat przynajmniej raz paliło papierosy w ciągu 30 dni poprzedzających badanie. Palili oni od 1 do ponad 40 papierosów dziennie.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: Wojtyła i wsp., 2010; Raport HBSC, 2010; CBOS, 2012

2. Ci, którzy rzucili palenie zaczną używać e-papierosów

Badanie przeprowadzone wśród ponad 1 tys. osób pokazało, że co drugi obecnie lub w przeszłości palący tradycyjne papierosy nie planuje palić e-papierosów.

Z kolei z badania przeprowadzonego na próbie ponad 26,5 tys. Europejczyków wynika, że 4,4% byłych palaczy papierosów używało e-papierosa. Przy czym nie wiadomo czy:

- 1) osoby te korzystały z e-papierosa, gdy jeszcze paliły i dopiero wtedy zrezygnowały z papierosów tradycyjnych, czy może
- 2) zaczęły używać e-papierosa po zerwaniu z tradycyjnymi i są wobec tego narażeni na uzależnienie od nikotyny podawanej w e-papierosie.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: Federacja Konsumentów, 2014, Vardavas i wsp., 2014

3. Tradycyjni palacze zaczną dodatkowo używać e-papierosów

Badanie przeprowadzone wśród ponad 1 tys. osób pokazało, że blisko co piąty badany pali równolegle tradycyjne i elektroniczne papierosy. Warto jednak zwrócić uwagę na pozytywy - 39,3% ograniczyło, a 26,7% całkowicie rzuciło „analogi”.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Zródło: Federacja Konsumentów, 2014

 SWISS
CONTRIBUTION

**Ilu jest
e-palaczy?**

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Z badania przeprowadzonego w 2013 r. wśród osób w wieku 15+ wynika, że:

3% Polaków pali e-papierosy

56% e-palaczy pali je na przemian z tradycyjnymi

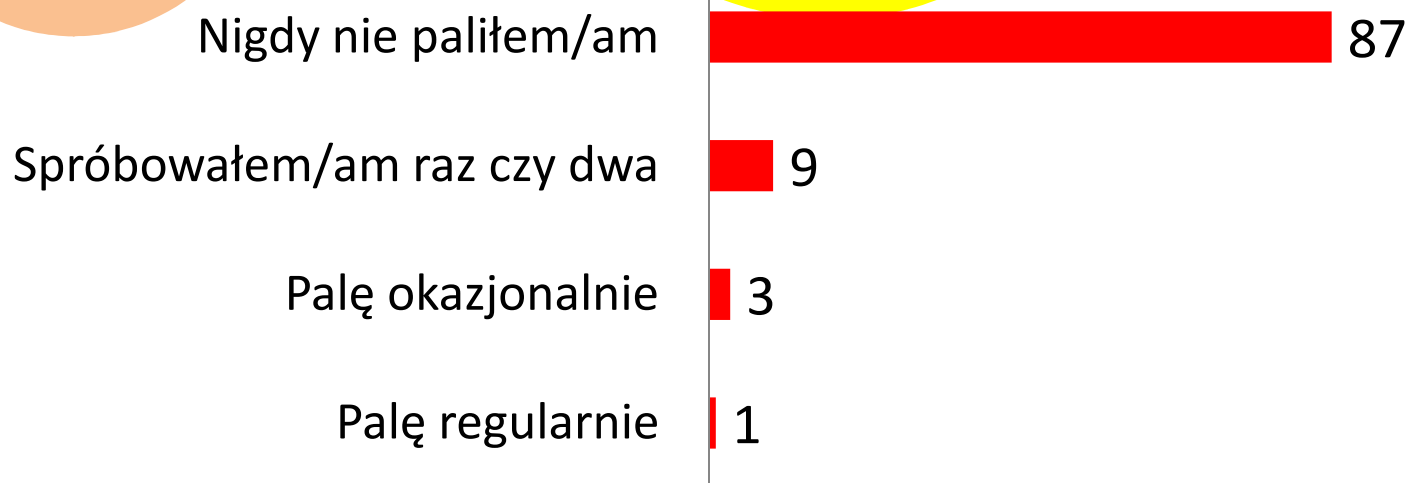

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Zródło: GIS, 2013; Eurobarometr, 2012

 SWISS
CONTRIBUTION

Badanie przeprowadzone na próbie 1 tys.
Polaków w wieku 15+ pokazuje następujące
deklaracje respondentów:

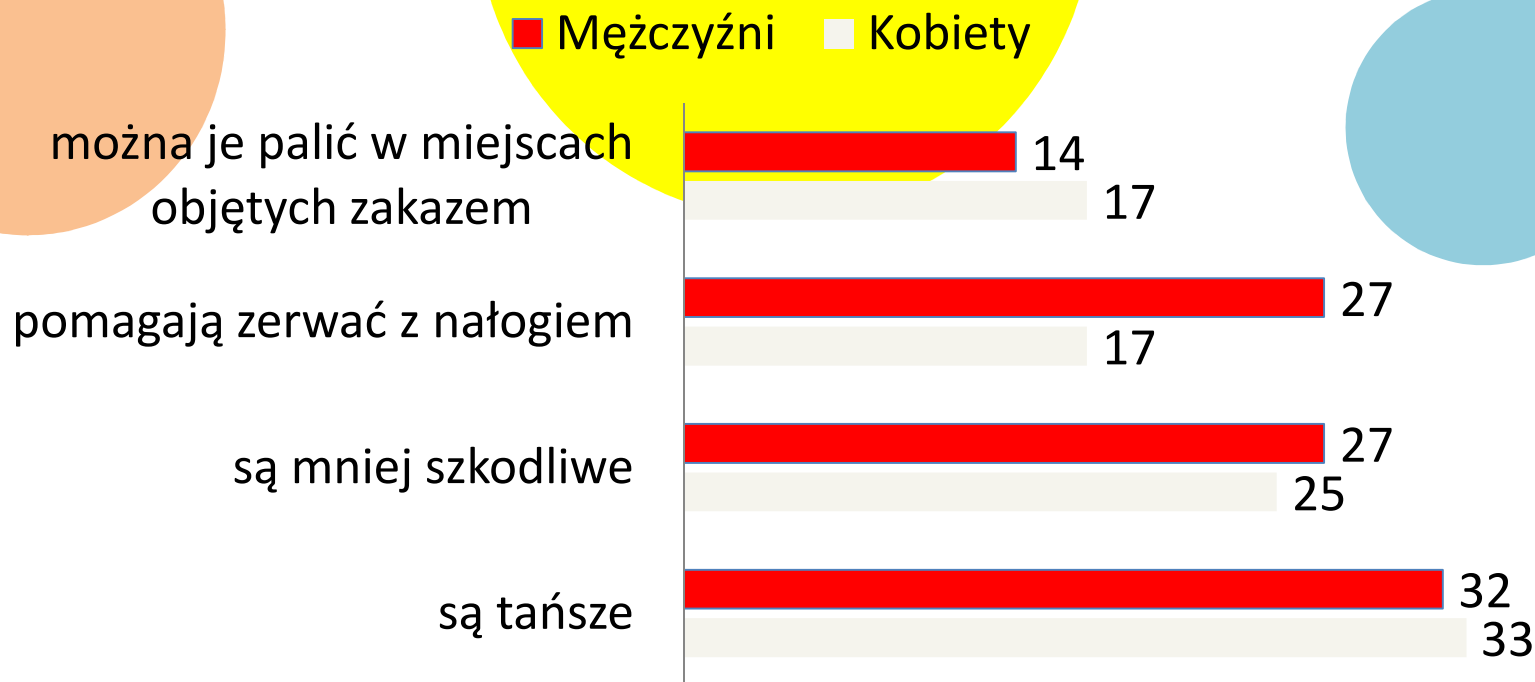

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: Eurobarometr, 2012

Dlaczego ktoś e-pali?

Z badania przeprowadzonego w 2013 r. wśród osób w wieku 15+ wynika, że 1/3 palaczy woli e-papierosy od tradycyjnych, bo:

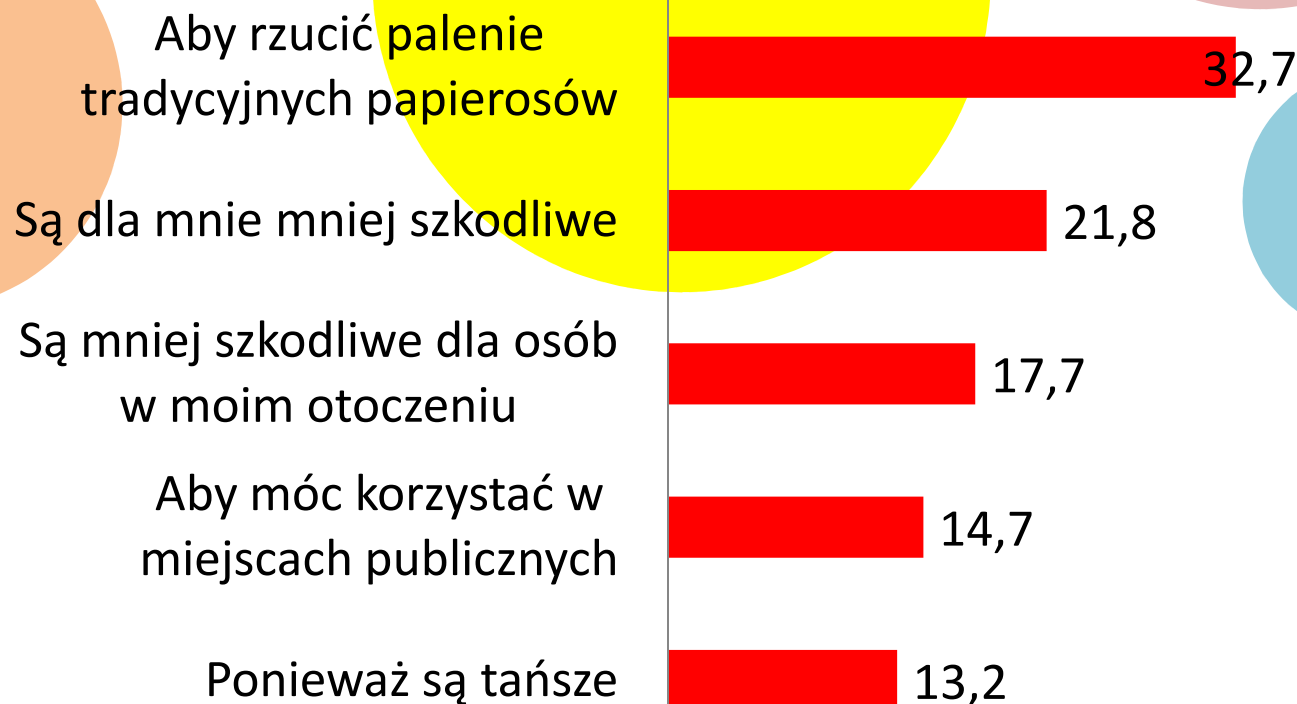

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

N=34 , respondenci w wieku 15+   Źródło: GIS, 2013

Dlaczego ktoś e-pali?

Powody e-palenia podawane przez polskich respondentów:

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Zródło: Federacja Konsumentów, 2014

Co o
e-papierosach
mówi prawo?

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Jak to wygląda na świecie?

Australia - sprzedaż e-papierosów z nikotyną jest zabroniona.

Austria - e-papieros uznany jest za urządzenie medyczne.

Kartridże z nikotyną nie mogą być sprzedawane bez licencji.

Czechy - sprzedaż, reklamowanie i używanie jest nieograniczone i nieobstrzone żadnymi przepisami.

Hongkong - e-papieros z nikotyną jest uznany za licencjonowany produkt trujący i jest zabroniony.

Kostaryka - e-papieros jest dozwolony i uznany za produkt tytoniowy. Zabronione jest reklamowanie.

Łotwa - sprzedaż jest dozwolona tylko osobom, które skończyły 18 lat.

INSTYTUT MEDYCYN PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: E-Cigarette Laws Worldwide

Jak to wygląda w Europie?

czyli Dyrektywa Parlamentu
Europejskiego

Wydana w kwietniu 2014 r.
Wchodzi w życie w maju 2016 r.

PARD

Krajowe Biuro do Spraw
Przeciwdziałania Narkomanii

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: Dyrektywa PE, 2014

Jak to wygląda
w Europie?

Zgodnie z Dyrektywą Parlamentu
Europejskiego:

E-papieros to:

wyrób, który może służyć do spożycia pary
zawierającej nikotynę za pomocą ustnika lub
wszelkie jego elementy, w tym
kartridże, zbiorniczki.

PARPA

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: Dyrektywa PE, 2014

Jak to wygląda w Europie?

Liquidy mają zawierać tylko takie składniki, które przed i po podgrzaniu nie zagrażają zdrowiu człowieka.

W butelce liquidu nie może być więcej 10 ml, a w kartridżu czy jednorazowych e-papierosach 2 ml płynu.

Zawartość nikotyny w płynie nie może być większa niż 20mg/ml.

Produkt musi być zgłoszony odpowiednim organom w kraju 6 m-cy przed rozpoczęciem sprzedaży.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: Dyrektywa PE, 2014

Co powinno być w ulotce e-papierosa/liquidu?

Do każdego opakowania e-papierosa czy liquidu powinna być dołączona ulotka z m.in.:

- Instrukcją użytkowania i przechowywania
- Informacją o przeciwwskazaniach
- Informacją o możliwych niekorzystnych skutkach
- Informacją o właściwościach uzależniających i toksyczności
- Danymi kontaktowymi producenta lub importera

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: Dyrektywa PE, 2014

Co powinno być na opakowaniu e-papierosa/liquidu?

Opakowanie e-papierosa/liquidu powinno zawierać m.in.:

- Listę wszystkich składników w porządku malejącym wg masy
- Wskazanie zawartości nikotyny w produkcie i jej ilości w przyjmowanej dawce
- Ostrzeżenie zdrowotne
- Ostrzeżenie dotyczące ochrony przed dziećmi

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: Dyrektywa PE, 2014

Reklamowanie e-papierosów?

Państwa UE mają zabronić:

- promowania e-papierosów w mediach,
- wszelkich form wspierania imprez lub osób promujących e-papierosy.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: Dyrektywa PE, 2014

Sprzedaż e-papierosów nieletnim?

Dyrektywa nie reguluje tej kwestii.

Poszczególne państwa UE mogą swobodnie wprowadzać regulacje w tym zakresie.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Źródło: Dyrektywa PE, 2014

Jak to wygląda w Polsce?

Aktualnie e-papieros nie podlega żadnym obostrzeniom prawnym - import, sprzedaż i używanie jest dozwolone.

....ale **UWAGA!**

W niektórych miejscach publicznych jego używanie jest zabronione np. w komunikacji miejskiej niektórych miast, w niektórych kinach itp.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Jak to wygląda w Polsce?

W wielu miejscach publicznych (m.in. w szkołach, obiektach sportowych, ośrodkach zdrowia, szpitalach, zakładach pracy czy na przystankach komunikacji miejskiej) istnieje określony **ustawą państwową zakaz palenia tradycyjnych papierosów** (oraz wysokość kary pieniężnej za jego łamanie).

Jednak żaden przepis prawa krajowego nie określa miejsc, w których nie można palić e-papierosów.

INSTYTUT MEDYCYN PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Jak to wygląda w Polsce?

Nie znaczy to jednak, że e-palenie jest
wszędzie dozwolone.

Obostrzenia takie wprowadzane mogą być bowiem
przepisami prawa miejscowego.

PARD

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Jak to wygląda w Polsce?

Przykładowo niektóre szkoły wprowadzają taki zakaz w wewnętrznych dokumentach określających zasady zachowania uczniów i konsekwencje ich łamania.

Rozwiązania takie wprowadził także na terenie całej sieci kin zarząd Multikina S.A. Zapis o tym jest w regulaminie.

Jak to wygląda w Polsce?

Jeśli chodzi o środki komunikacji miejskiej (autobusy, tramwaje, metro) to dotyczą one np. Poznania (pierwsze miejsce w Polsce, które wdrożyło takie regulacje) Warszawy, Łodzi, Krakowa, Płocka.

Wprowadzono je przepisami prawa miejscowego uchwalanego przez uprawnione do tego organy samorządowe (np. w Poznaniu wprowadził je prezydent miasta).

Łamanie prawa określonego przez te organy jest wykroczeniem, za które grozi nawet grzywna w wysokości 500 zł.

PARD

Krajowe Biuro do Spraw
Przeciwdziałania Narkomanii

INSTYTUT
MEDYCYNY
WSI

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

SWISS

CONTRIBUTION

Zanim zapalisz
e-papierosa w miejscu publicznym
zorientuj się, czy jest to dozwolone.
Dzięki temu unikniesz
nieprzyjemności.

PARD

Krajowe Biuro do Spraw
Przeciwdziałania Narkomanii

INSTYTUT
MEDYCYNY
WSI

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

 SWISS
CONTRIBUTION

Kodeks etyczny e-palacza

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

Niektórzy producenci i dystrybutorzy e-papierosów działają na rzecz kulturalnego ich używania. W Polsce Stowarzyszenie STEP stworzyło kodeks e-palacza. Zachęcają do zwracania uwagi na to czy „wapowanie” nie przeszkadza osobom w otoczeniu.

KODEKS E-PALACZA

Mam prawo wapować, ale rozumiem, że osobom w moim otoczeniu może to przeszkadzać. Dlatego:

1

NIE WAPUJĘ W KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ

2

NIE WAPUJĘ TAM, GDZIE JEST TO NIESTOSOWNE (W KINIE, W URZĘDZIE, NA DWORCU)

3

PYTAM O ZGODĘ W PUBACH I RESTAURACJACH

4

STARAM SIĘ NIE PRZESZKADZAĆ OSOBOM POSTRONNYM

WAPUJ KULTURALNIE!

Pomóż zmienić wizerunek e-papierosów wśród osób niepalących.

www.step.org.pl

Rozpowszechniaj swobodnie na licencji Creative Commons z podaniem źródła.

PARD

Krajowe Biuro do Spraw Bezpieczeństwa Narkotykowego

Instytut Medycyny WSI

Instytut Medycyny Pracy im. Prof. J. Nofera

Źródło: Stowarzyszenie na rzecz E-palenia <http://step.org.pl>

O czym warto pamiętać?

Jeśli już decydujesz się na używanie e-papierosa lepiej korzystaj ze sprawdzonych, gotowych liquidów - nie eksperymentuj z „samoróbkami”.

Palenie e-papierosów z nikotyną grozi uzależnieniem od niej.

Szanuj zdrowie i komfort osób niepalących - choć nie ma jednoznacznych badań na temat biernego palenia e-papierosów, ich używanie może przeszkadzać innym.

W niektórych miejscach publicznych wprowadzany jest zakaz e-palenia. Jego złamanie może grozić różnego rodzaju karami.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

 SWISS
CONTRIBUTION

Bibliografia

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

SWISS CONTRIBUTION

- Bullen C. i wsp. Study protocol for a randomised controlled trial of electronic cigarettes versus nicotine patch for smoking cessation, *Public Health*, 2013, 13:210
- Callahan-Lyon P. Electronic cigarettes: human health effects, *Tobacco Control*, 2014: 23
- Caponnetto P, Campagna D, Papale G, et al. The emerging phenomenon of electronic cigarettes. *Expert Rev Respir Med* 2012;6:63–74;
- Chorti M, Poulianti K, Jamurtas A, et al. Effects of active and passive electronic and tobacco cigarette smoking on lung function. *Abstracts/Toxicol Lett* 2012;21(1S):64.
- Czogala J., Goniewicz M.L, Fidelus B., Zielińska W., Travers M.J., Sobczak A. Secondhand Exposure to Vapors from Electronic Cigarettes, *Nicotine & Tobacco Research*, 2013, 1-8
- Michał Cyrankiewicz. Prawem miejscowym w elektronicznych palaczy. *Prawo. Rzeczpospolita*, 7.05.2014 r., <http://prawo.rp.pl>
- Drewnowska B. (2014) Gra o duże zyski z e-papierosów, *Rzeczpospolita*, 14.04.2014
- Dworniczak M., Co użytkownik e-papierosów o nikotynie wiedzieć powinien?, <http://www.digicig.pl/dc/nikotyina>
- Dworniczak M., Stary Chemik bloguje - blog dla użytkowników e-papierosów, <http://starychemik.wordpress.com/>
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady ws. zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich w sprawie produkcji, prezentowania i sprzedaży wyrobów tytoniowych i powiązanych wyrobów oraz uchylającej dyrektywę 2001/37/WE, LEX 1476. Źródło: http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/dir_201440_pl.pdf
- E-Cigarette Laws Worldwide. Źródło: <http://www.ecigarette-politics.com/electronic-cigarettes-global-legal-status.html>
- Etter J.F. (2014) Cała prawda o e-papierosach, Wydawnictwo Filia, Poznań.

INSTYTUT MEDYCYN PRACY IM. PROF. J. NOFERA

SWISS CONTRIBUTION

- Etter J.F., Bullen C. Electronic cigarette: users profile, utilization, satisfaction and perceived efficacy, Society for the Study of Addiction 2011,(106), 2017-2028
- Farsalinos K, Tsiapras D, Kyrzopoulos S, et al. Acute effects of using an electronic nicotine-delivery device (e-cigarette) on myocardial function: comparison with the effects of regular cigarettes. Eur Heart J 2012;33(Supp 1):203.
- Flouris A.D., Chorti M.S., Poulianiti K.P. i wsp. Acute impact of active and passive electronic cigarette smoking on serum cotinine and lung function. Inhal Toxicol 2013; 25:91–101.
- Flouris A.D., Poulianiti K.P., Chorti M.S. i wsp. Acute effects of electronic and tobacco cigarette smoking on complete blood count. Food Chem Toxicol 2012; 50:3600–3.
- Goniewicz M.Ł. i wsp. Levels of selected carcinogens and toxicants in vapour from electronic cigarettes, Tob Control, 2013.
- Kossobudzka M., (2013) E-papierosy mogą ocalić miliony istnień ludzkich?, Źródło: http://wyborcza.pl/1,75400,14962326,E_papierosy_moga_ocalic_miliony_istnien_ludzkich_.html#TRrelSST
- Kośmider L., Knysak J., Goniewicz M., Sobczak A. (2012) Elektroniczny papieros – bezpieczny substytut papierosa czy nowe zagrożenie?, Przegląd Lekarski 69/10.
- Laugesen M. Ruyan e-cigarette bench-top tests Poster. Soc Res Nicotine Tob 2009. Źródło: <http://www.healthnz.co.nz/DublinEcigBenchtopHandout>
- List Głównego Inspektora Sanitarnego z 26.04.2013 r. dotyczący stosowania e-papierosów, <http://www.wsse.gda.pl/pliki-do-pobrania/aktualnoci/140-elektroniczne-papierosy-gis/file>.
- McAuley T. R., Hopke P.K., Zhao J., Babaian S., Comparison of the effects of e-cigarette vapour and cigarette smoke on indoor air quality, Inhal Toxicol 2012;24;133-9.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

SWISS CONTRIBUTION

- Nieglowicz J. (2010) Zalety i wady e-papierosa, Źródło: <http://epapieros.blogspot.com/>
- Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kartuzach. E-papierosy nie podlegają zakazowi. Ale szkoła może ich zabronić. Express Kaszubski, 27.08.2013 r., <http://expresskaszubski.pl>
- Pellegrino R.M., Tinghino B., Mangiaracina G. i wsp. Electronic cigarettes: an evaluation of exposure to chemicals and fine particulate matter (PM). Ann Ig 2012;24:279–88.
- Pokhrel P. i wsp. Smokers who try e-cigarette to quit smoking: findings from a multiehnic study in Hawaii, American Journal of Public Health, 2013, Vol 103 no. 9
- Polosa R., Morjaria J.B., Caponnetto P. i wsp. Effectiveness and tolerability of electronic cigarette in real-life: a 24-month prospective observational study. Intern Emerg Med, 2013.
- Progadzet, Co to jest e-papieros - budowa e-papierosa. Źródło: <http://progadzet.pl/epapierosy-i-akcesoria/394-e-papieros-3-ladowarki.html>
- Raport z ogólnopolskiego badania ankietowego na temat postaw wobec palenia tytoniu (2013) GIS, Warszawa
- Savante, Wszystko o e-papierosach, Źródło: <http://www.savante.pl/webpage/e-liquidy.html>
- Schripp T., Markewitz D., Uhde E. T. Salthammer, Does e-cigarette consumption cause passive vaping? Indoor Air 2013; 23: 25-31.
- Tzatzarakis M.N., Tsitoglou K.I., Chorti M.S. i wsp. Acute and short term impact of active and passive tobacco and electronic cigarette smoking on inflammatory markers. Toxicol Lett 2013; 221S:S86 .
- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. kodeks wykroczeń. DzU z 2013 r. poz. 482 j.t. z późn. zm.

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

SWISS CONTRIBUTION

- Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. DzU z 1996 nr 10, poz. 55 z późn. zm.
- Vansickel A.R., Cobb C.O., Weaver M.F. A clinical laboratory model for evaluating the acute effects of electronic cigarettes: nicotine delivery profile and cardiovascular and subjective effects. *Cancer Epidemiol Biomarkers Prev* 2010; 19:1945–53.
- Vardavas C.I., Anagnostopoulos N., Kougias M. i wsp. Short-term pulmonary effects of using an electronic cigarette. *Chest* 2012; 141:1400–6.
- Westenberger B.J. Evaluation of e-cigarettes. Department of Health and Human Services Food and Drug Administration, Center for Drug Evaluation and Research, Division of Pharmaceutical Analysis, 2009. Źródło:
<http://www.fda.gov/downloads/Drugs/ScienceResearch/UCM173250.pdf>

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA

***Projekt „Profilaktyczny program zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych”
współfinansowany przez Szwajcarię w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.
Wartość dofinansowania: 3 438 691 CHF***

INSTYTUT MEDYCYNY PRACY IM. PROF. J. NOFERA